

Avvergeplikt i møte med partnervold

Christine Nordby

Ph.d.-student ved Høgskolen i Molde – MANREPORT-IPV

Oppfølgingskurs for overgrepsmottak, Oslo 22. november

Innhold

- Lovverket
 - Helsepersonelloven §21; §23; §31
 - Straffeloven §196; §282; §283
- Forskningen
 - Partnerdrapsstatistikken
 - Forskning på avvergeplikten
- Praksisen
 - Avvergeplikt i praksis

Lovverk

- Helsepersonelloven

§ 21. Hovedregel om taushetsplikt

Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.

§ 23. Begrensninger i taushetsplikten

Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for:

1. at opplysninger gis den som fra før er kjent med opplysningene,
2. at opplysninger gis når ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold,
3. at opplysninger gis videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt,
4. at opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre,
5. at opplysninger gis videre når helsepersonell gjennom sin yrkesutøvelse har grunn til å tro at dyr blir utsatt for slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet eller
6. at opplysningene gis videre etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde.

Lovverk

- Opplysningsplikt

§ 33. *Opplysningsplikt til barnevernet*

Den som yter helsehjelp, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten.

Helsepersonell skal uten hinder av taushetsplikt etter [§ 21](#) melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold

- når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
- når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
- når et barn viser alvorlige atferdsvansker i form av alvorlig eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmidler eller en annen form for utpreget normløs atferd,
- når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

§ 31. *Opplysninger til nødetater*

§ 35. *Melding om fødsler*

§ 36. *Melding om dødsfall*

§ 37. *Melding til helseregistre m.v.*

§ 38 a. *Melding om behov for individuell plan og koordinator*

Lovverk

- Straffeloven

- §196: *Plikt til å avverge et straffbart forhold*
- Inneholder rekke forhold
 - Eks.: (§119) landssvik; (§131) terrorhandlinger; (§291) voldtekt (§299) mot barn; (§253) tvangsekteskap; (§262) ekteskap med barn under 16 år
 - Partnervold under §282 og §283

§ 196. *Plikt til å avverge et straffbart forhold*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge et lovbrudd eller følgene av det, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig, og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at lovbruddet er eller vil bli begått. **Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt** og gjelder lovbrudd som nevnt i

§ 282 (mishandling i nære relasjoner), **§ 283** (grov mishandling i nære relasjoner),

Mishandling i nære relasjoner

- Hva er mishandling?
 - Alvorlig og/eller over lengre tid
- Hva er grov mishandling?
 - Legges vekt på betydelig skade eller død

§ 282. Mishandling i nære relasjoner

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved **trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler**

- a. sin nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer,

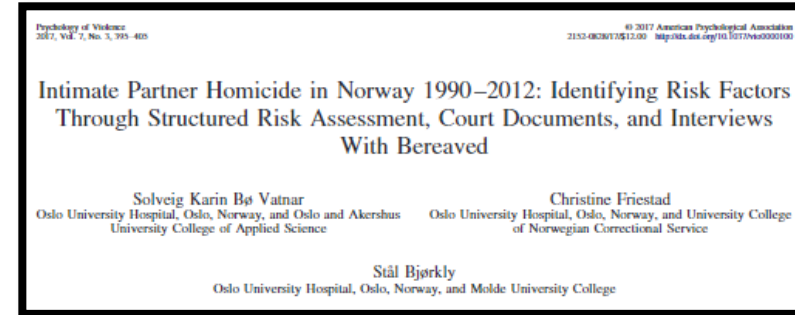
§ 283. Grov mishandling i nære relasjoner

Grov mishandling i nære relasjoner straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om mishandlingen er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge betydelig skade eller død, og for øvrig

- a. **dens varighet,**
- b. om den er **utført på en særlig smertefull måte,** eller har hatt **til følge betydelig smerte,** eller
- c. om den er begått mot en **forsvarsløs person.**

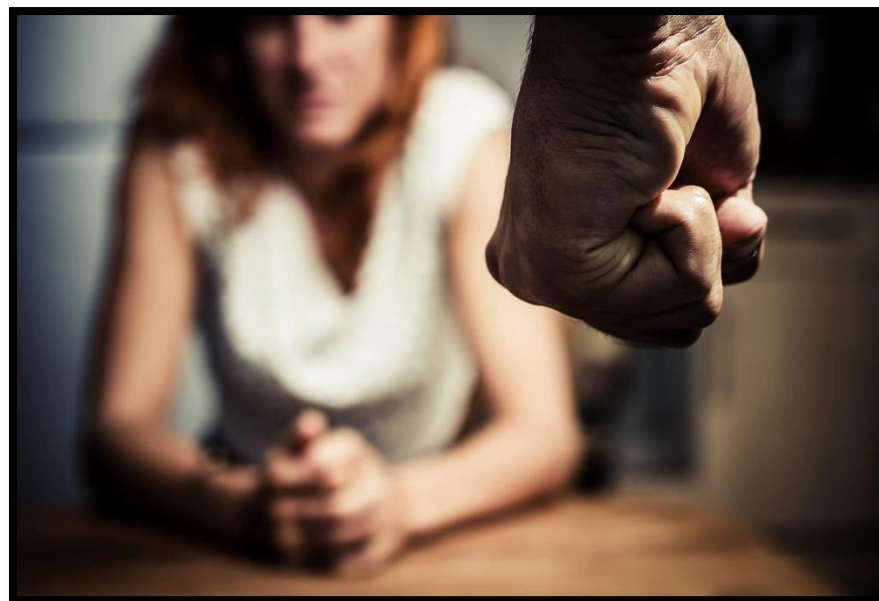
Bakgrunn

- 2011-2021 (KRIPOS, 2021)
 - Gj.snitt. 39 saker i året (totalt)
 - 19% drept av (eks-)partner/ektefelle
 - 22% inkl. kjæreste/eks-kjæreste
- Studie på partnerdrap 1990-2012 (Vatnar, Friestad, & Bjørkly, 2017)
 - 7 av 10 utsatte i kontakt med hjelpeapparatet (bl.a. politi, helsevesen) forut for drapet
 - 8 av 10 utøvere i kontakt med hjelpeapparatet (bl.a. politi, helsevesen) forut for drapet
 - I 7 av 10 drapssaker var det registrert minst et tilfelle av partnervold forut for drapet i hjelpeapparatet
 - I halvparten av drapssakene var det registrert over 5 tilfeller av partnervold hos hjelpeapparatet
 - Kun 9% av partnerdrapene hadde ingen kjent historikk av partnervold

Hvem utsetter og blir utsatt

- For det meste mannlige utøvere (*KRIPOS, 2020; Vatnar et al., 2017*)
 - Også tilfellet internasjonalt
- For det meste kvinnelige utsatte (*KRIPOS, 2020; Vatnar et al., 2017*)
 - Også tilfellet internasjonalt
- Rammer sosialt skjevt
 - Lavere utdanningsnivå
 - Kriminell historikk
 - Partnervoldshistorikk
 - Høyeste risiko for partnerdrap blant de mest komplekse sakene

Avvergeplikten

- Svak empiri
 - Lite fokusert på
 - Forskning med svak metodikk og minimalistiske analyser
 - Mest fra USA, noe fra Europa, veldig lite i Norge
- Vatnar et al., 2019
 - Systematisk gjennomgåelse av forskning på avvergeplikten ifbm. partnervold internasjonalt
 - Profesjonelles kunnskap/bevissthet/holdninger om avvergeplikten
 - 9 studier totalt – blandede funn
 - Utsattes kunnskap/bevissthet/holdninger om avvergeplikten
 - 8 studier fant signifikante forskjeller mellom de som støttet og ikke støttet avvergeplikten
 - Kun 4 studier målte forskjell på holdninger mellom utsatte og ikke-utsatte for partnervold.

Avvergeplikt i praksis

- Sannsynlighetsberegning
 - Mer sannsynlig at det vil skje enn det ikke vil skje
- Ikke straff for brudd på taushetsplikt dersom mistanken ikke stemmer
 - Hvordan situasjonen fremsto for den som vurderer avgjør
- Personlig plikt
 - Ledere kan ikke nekte avverging og har heller ikke mer ansvar enn andre ansatte
 - Avverging mest aktuelt gjennom anmeldelse, men kan avverges på andre måter
- Vanskelige situasjoner
 - Samtykke ikke gitt fra utsatt/utøver
 - Benekter volden
 - «Lyver» om skader

§ 196. *Plikt til å avverge et straffbart forhold*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge et lovbrudd eller følgene av det, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig, og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at lovbruddet er eller vil bli begått. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt og gjelder lovbrudd som nevnt i

Takk for
oppmerksomheten!